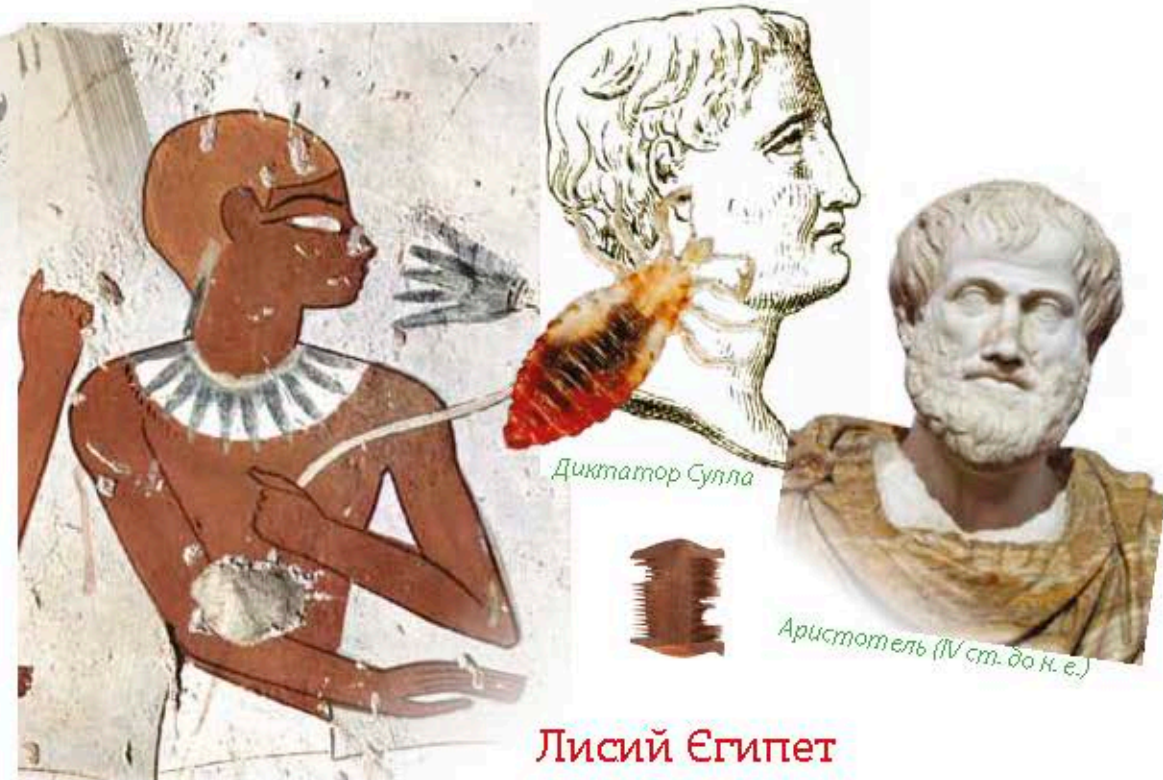

ЗООПАРК НА ГОЛОВІ, АБО ПРОБЛЕМИ НА НАШУ ГОЛОВУ

Наталія Чіпак

Лисий Єгипет

Учені встановили, що воші пили кров навіть у динозаврів, тобто вони існують не менше, ніж 40 мільйонів років. Вперше ми довідуємося про них від Аристотеля (IV ст. до н. е.). Засохлі воші археологи знаходять у давніх захороненнях людини у єгипетських, перуанських та індійських мумій.

Майже за 500 років до н. е. Геродот писав, що у єгипетських жерців і писарів завжди були ретельно вибрані голови, „...щоб ніяка воша не причепилася до них, коли вони служать богам...“. З цієї метою брили голови і підборіддя фараони, царі і вельможі у Давньому Єгипті, Вавилоні і Ассирії.

Розкішні шевелюри, які ми бачимо на давніх єгипетських фресках і барельєфах, – це парики. Більшість представників єгипетської спільноти, у тому числі і жінки, були лисі. Воші не на жарт заїдали давній світ, тому не дивно, що застосовувалися такі радикальні заходи. Навіть у Давньому Римі (відносно чистоплотному) диктатор Сулла примудрився померти від вошей.

Тканина, що захищає від вошей

У давні часи шовк коштував дуже дорого саме тому, що у ньому не заводяться воші. В ті часи шовк виробляли лише у Китаї, і країна мала величезні прибутки. Кочівники брали данину з Китаю шовком, вигідно продавали його у „немитій“ Європі та й свої проблеми вирішували, бо митися не любили, а часто взагалі не милися. У монголів було повір'я: помиєшся у річці – накликаєш грозу. Якщо стражі порядку заставляли людину за таким богопротивним заняттям як миття, винуватцю загрожувала смертельна кара.

ΚΑΤΕΡΤΑΙ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΝ ΕΧΟΥΣΙ
ΤΑΥΤΗΝ ΟΥΤΟΙΣ ΠΕΡΑΝ ΣΦΙΚΑΝ

„Божі перлини”

Відсутність особистої гігієни, бруд і неохайність – основна причина появи вошей. Миючих засобів і поняття особистої гігієни у Європі до середини XIX століття (тобто до недавніх часів!) не було. На початку позаминулого століття російський письменник і публіцист Іван Солоневич так описував свої враження від подорожі Європою: „Версальський двір купався в розкоші. Але ще більше він купався у вошах: на картонний стіл короля ставили блюдечко, на якому душили вошей”. Люди не милися роками, чистота викликала відразу, вошей називали „божими перлинами”.

Середньовічні медики вважали миття у ванній шкідливим (і навіть смертельним!) для здоров'я заняттям, бо крізь очищені пори з повітря може проникнути інфекція. Французький король Людовик XIV мився лише двічі за життя, і то за порадою лікарів. Процвітали бруд, антисанітарія, інфекційні захворювання. Дами милися 2–3 рази на рік. Зате які зачіски носили!

Уявіть, на голові вибудовували справжню архітектурну споруду, яка зображала епізоди полювання, натюрморти, пейзажі, вітряки, фортеці, мости, сади, кошечки з фруктами, сцени з модних п'єс... Така зачіска вимагала багаточасової (і дорогої!) роботи майстра, а тому жінки змінювали її раз на два тижні, а простий люд – раз на місяць. Волосся дам кишіло вошами і блохами, пахло згірклого помадою (у середньому її на зачіску витрачали майже 1 кг!). Інколи там заводилися навіть миші, яких приваблював запах пшеничної або рисової муки, з якої виготовляли пудру. Рятувалися від цієї напасті спеціальними паличками, якими чухали голову, щоб хоч трохи зменшити постійний свербіж.

Годувати собою вошей і клопів вважалося „християнським подвигом”. Шукати вошей на комусь означало проявляти знаки уваги до нього. Європа заплатила за нехтування гігієною високу ціну: у XIV столітті від чуми („чорної смерті”) Франція втратила третину населення, а Англія і Італія – майже половину.

Як воші воювали

Частина армії Наполеона загинула в Бородинській та інших битвах, багато солдат померли від голоду, холоду і хвороб. Історики дослідили, що до загибелі армії доклалися й воші – переносники траншейної лихоманки і тифу.

Воші „заїли” і німців під Сталінградом. Педикульоз досягнув неймовірних масштабів: з одного військовополоненого знімали 1 250 000 вошей! Бранці сталінського Соловецького концтабору згадували, що вошей використовували для катувань полонених. Уникнути педикульозу у таборах було неможливо. Полонені боролися з цією напастю самотужки: виварювали одяг або закопували його на ніч у сніг. Висипний тиф, який переносять воші, став стихійним лихом під час громадянської війни в Росії. Впродовж трьох років війни ця хвороба забрала життя у понад 2 млн. людей. Епідемія набула таких масштабів, що у грудні 1919 року комуністи кинули клич: „Або воші переможуть соціалізм, або соціалізм переможе воші”. Соціалізму вже немає понад 20 років, воші живуть донині...

Комаха-електорат

У середньовічному місті Гурденбурзі (Швеція) воші вибирали мера. Як і всі паразити, воша розрізняє світло й темряву, уникає світла і намагається сховатися у затінку. Своїми вусиками-антенами вона чудово відчуває людське тепло. Так от, претендентами на високу посаду в ті часи були лише поважні люди з розкішними бородами. Кандидати у мери сідали на площі поблизу ратуші навколо стола і викладали на нього свої бороди. Після того спеціально призначена людина викидала на середину столу вошу. Мером обирали того, в чию бороду заповзла комаха. І ніяких передвиборчих програм!

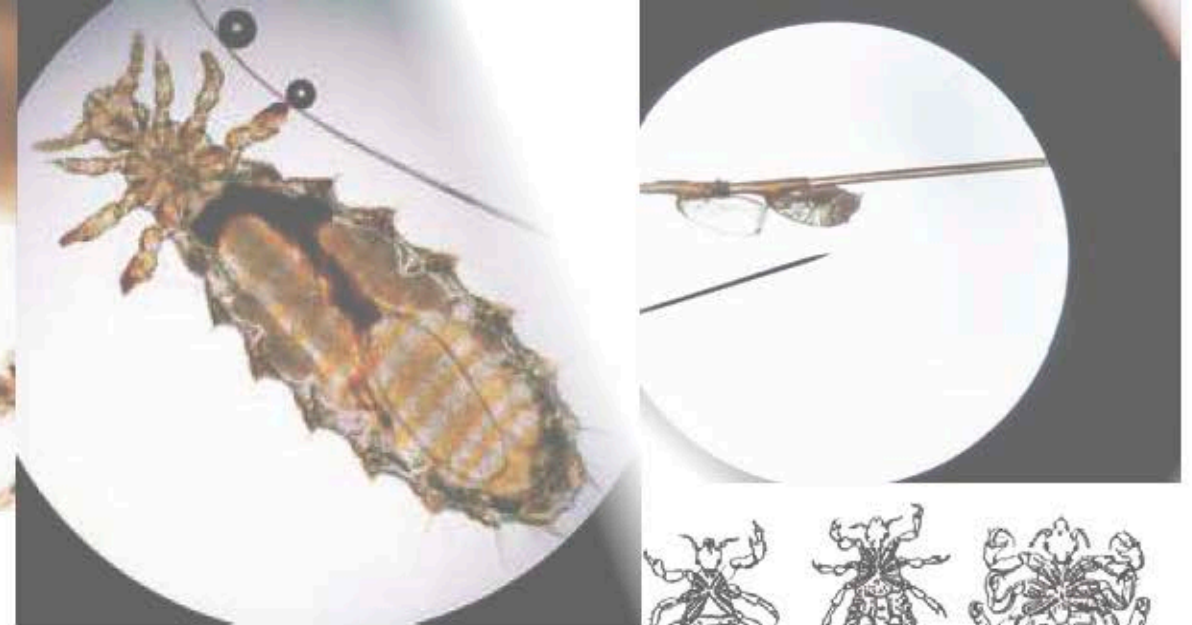
Коли виникнув одяг?

Археологи не можуть визначити, коли люди почали носити одяг, адже він не зберігся у захороненнях. Але це може визначити інша наука – генетика. Вивчення ДНК вошей, які відкладають яйця в одязі, доводить, що вони з'явилися приблизно 170 тис. років тому – саме тоді люди почали носити одяг.

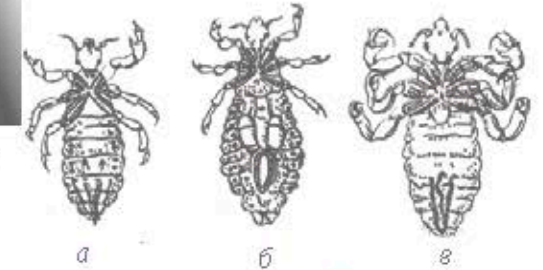
Воша любить чистоту!

У Європі спалахи педикульозу спостерігаються впродовж 200 років. Пік захворювання припадає на початок осені, коли діти повертаються додому з таборів і пансіонатів. Додому можна привезти не лише яскраві спогади, фотографії, але ще дещо – не зовсім бажану „домашню тварину“. Нарешті зустріч з однокласниками, вчителями і... медперсоналом: обов'язкова перевірка виявляє воші. Знайома вам така ситуація? Ще б пак, усі навчалися в школі!

При виявленні у дітей вошей деякі батьки впадають у паніку і переживають почуття сорому. І дарма! Якщо у дитини завелися воші – це зовсім не означає, що сім'я не охайна. Дослідження, проведені останніми роками в Європі, довели: сучасна воша надає перевагу чистому волоссю і тілу і не боїться води.

Види вошей (збільшення у 8–10 разів):
а – головна; б – одяжна; в – лобкова

Знайомимось, але дружити не будемо

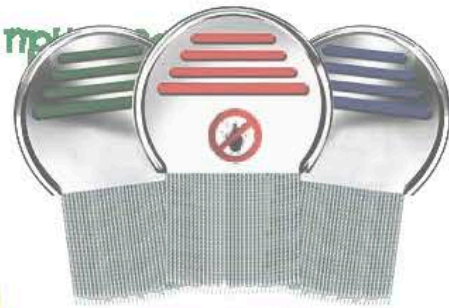
Воші – це паразити, що живуть на тілі ссавців і живляться їхньою кров'ю. На тілі людини можуть паразитувати три види вошей: головні (*Pediculus capitis*), одяжні (*Pediculus corporis*) та лобкові, або блошиці (*Pediculus pubis*). Головна воша живе і розмножується у волосистій частині голови, переважно на скронях, потилиці, може траплятися на бровах, вусах, бороді, лобкова – на волоссі лобка, пахвових западин, іноді – в бровах та віях. Одяжні воші локалізуються там, де шкіра торкається одягу (у складках білизни, біля комірця, на рукавах, біля пояса).

Ураження головними, одяжними або одночасно обома видами вошей викликає паразитарне захворювання – педикульоз. Ураження лобковими вошами – паразитарне захворювання фтиріаз.

Воші – це невеликі за розміром комахи: головні – 2,0–3,5 мм, одяжні – 2,1–4,8 мм, блошиці – 1,4–1,6 мм. Самки завжди крупніші за самців. Тіло самця має ланцетовидну форму, а самиці – округлу. Форма тіла одяжних та головних вошей плоска. Колір вошей коливається від світло-сіро-коричневого до темно-сірого і залежить від кількості крові у їхньому кишечнику.

Тіло вошей складається з голови, грудного та черевного відділів. Ротові органи у спокійному стані сховані всередину голови. Воші пересуваються за допомогою трьох пар ніг, на дистальному кінці яких є кігтик, що міцно обхоплює нитку, волосину і утримує комаху. Органом нюху є пара вусиків (антен). Воші дуже чутливі до зовнішньої температури. Оптимальною для життєдіяльності вошей є температура 30 °С. За температури нижче 22 °С та вище 40–45 °С личинки вошей не вилуплюються з яєць.

Густий гребінець

Якщо оптимальні температурні умови порушуються, воші виходять на поверхню одягу або білизни та розповзаються по них. Якщо дві особи знаходяться у тісному контакті, воші можуть переповзати на ту, запах якої видається їм приємнішим. Вибір людей за запахом воші здійснюють вусиками. Причини такої вибірковості досі не з'ясовані.

Інші місця дислокації

Воші можуть вижити 1–2 доби під землею або водою і зберігають життєздатність у потоці води. За температури 0–10 °С воші, що паразитують на людині, кілька разів на добу смочуть кров свого господаря: одяжні – до 8 разів, головні – до 12 разів на добу.

Розмноження

Яйця вошей (гниди) – це білі блискучі овальні утвори розміром 0,6–1 мм, які приклеюються заднім кінцем до волосини або нитки тканини, а передній кінець яйця містить отвори для дихання.

За оптимальної температури у середньому через 7–8 діб після відкладання яєць з'являється личинка. На тілі людини без кровосмоктання личинка може вижити впродовж 2 діб, на речах – до 4. Середня тривалість розвитку личинки становить 15–16 діб. Тривалість життя імаго головних вошей становить 27–30 діб, одяжних – 34–46, блощиць – до 30 діб.

Воші не стрибають, не літають, а бігають, тому заразитися головним і платтяним педикульозом можна під час дотику волоссям, використання заражених речей (шапок, рушників, постільної білизни, гребінців). Фтириаз передається здебільшого під час інтимних контактів, через постіль та нижню білизну.

Однією з головних ознак ураження вошами є сильний свербіж у місцях укусів вошей: у потиличній частині і за вухами (головні воші), в зоні щільного прилягання одягу до тіла (одяжні), у зоні лобка, брів, вій, пахвових западин (лобкові).

Поради лікаря

ДОТРИМАННЯ ОСОБИСТОЇ ГІГІЄНИ – найкраща профілактика педикульозу. Якщо у тебе педикульоз, не панікуй, а вибери правильний варіант дій.

У випадку всіх видів педикульозу

- Обробіть усі особисті речі та постіль (кип'ятіння, прання, прасування з відпарюванням).
- Речі, які важко випрати (матраци, верхній одяг) складіть у пластиковий мішок, щільно зав'яжіть і витримайте 7–10 діб (воші та їхні яйця гинуть).
- М'які меблі, покривала, килими та сидіння автомобілів ретельно почистіть порохотягом.
- Огляньте всіх членів сім'ї.
- Через 7–10 днів обов'язково здійсніть повторний огляд на ураженість вошами.

Якщо виявлено ураження головними вошами

- Обробіть голову спеціальним засобом.
- Вичешіть мертвих вошей густим гребінцем.
- Виберіть із волосся вручну окремо кожну гниду (якщо засіб застосований правильно, залишаються лише сухі і пошкоджені гниди).

Якщо виявлено ураження лобковими вошами

- Збрийте волосся в місцях виявлення вошей.

